

Uniwersytet Gdański Wydział Filologiczny

mgr Karol Jaroszewski

**“World of Hateful Wonder” - Psychology, Social Sciences, Politics and
History in the fiction of Michael Moorcock - A Study by Genre.**

**„Świat okropnej cudowności” – psychologia, nauki społeczne, polityka i historia w
twórczości Michaela Moorcocka – studium gatunków.**

Rozprawa doktorska

napisana

pod kierunkiem

Prof. dr hab. Davida Malcolma

Gdańsk 2017

Streszczenie

Celem rozprawy jest analiza twórczości Michaela Moorcocka w dziedzinie fantastyki naukowej, fantasy, utopii, powieści historycznej oraz historii alternatywnej. Powieści i opowiadania autora omawiane są z punktu widzenia psychologii, w szczególności psychoanalizy, psychologii analitycznej i psychologii humanistyczno-egzystencjalnej, dynamiki procesów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem antysemityzmu, geografii w ujęciu marksistowskim, historii oraz geopolityki.

We wstępie przedstawione jest omówienie oraz definicje gatunków i konwencji gatunkowych obecnych w twórczości Moorcocka, a także jego pozycja w świecie literatury, jego wpływ na innych pisarzy i na stosowane przez niego konwencje.

Rozdział 1 stanowi omówienie odniesień do psychoanalizy, psychologii analitycznej i psychologii humanistyczno-egzystencjalnej w dziełach Moorcocka z gatunku fantastyki naukowej, science fantasy i fantasy. Część pierwsza poświęcona jest wpływowi Freuda, szczególnie pojęciom *id*, *ego* i *superego*, kompleksowi Edypa, zasadzie przyjemności, a także późniejszym komentarzom Freuda odnoszącym się do religii i sensu życia. Część druga dotyczy obecności w tekstach Moorcocka wpływów psychologii analitycznej Junga, to jest odniesień do nieświadomości zbiorowej, archetypów (*anima*, *animus*, *cień*) oraz procesu indywiduacji. W części trzeciej omawiany jest wpływy R.D. Lainga, w tym interakcje społeczne, wzajemne doświadczenie się oraz zjawisko ceremonii degradacji.

W rozdziale 2 omawiane jest zjawisko antysemityzmu, a także wpływ geografii marksistowskiej oraz geopolityki na dzieła Moorcocka z gatunku utopii, powieści historycznej oraz historii alternatywnej. W części pierwszej przedstawiony jest motyw antysemityzmu w twórczości Moorcocka, w odniesieniu do prac Kurta Lewina w dziedzinie psychologii społecznej. Część druga ukazuje wpływ Davida Harveya, w szczególności

pojęcia prawa do miasta. W części trzeciej wydarzenia historyczne i polityczne prezentowane w twórczości Moorcocka i odnoszące się do historii Imperium Brytyjskiego, omówione zostały z perspektywy prac Halforda Mackindera w dziedzinie geopolityki.

W uwagach końcowych autor wskazuje na zastosowanie przez Moorcocka motywów multiversum i wiecznego wojownika oraz na ich odniesienie do krytyki archetypowej w ujęciu Northropa Frye'a i do teorii monomitu Josepha Campbella.

Głównym wkładem niniejszej pracy doktorskiej w badania literaturoznawcze jest jej wszechstronny charakter i sposób przedstawienia dorobku literackiego Michaela Moorcocka. Prace i komentarze na temat twórczości Moorcocka należą do rzadkości, a najważniejsza z nich – *The Entropy Exhibition: Michael Moorcock and the British 'New Wave' in Science Fiction* (1983) autorstwa Colina Greenlanda – skupia się przede wszystkim na okresie pisarskim Moorcocka związanym z nową falą w fantastyce naukowej. W większości opracowań poświęconych fantastyce naukowej i fantasy, w których wspomina się nazwisko Moorcocka, na przykład: *The Red Planets: Marxism and Science Fiction* (2009) Marka Boulda i Chiny Mieville'a, *The Science Fiction Handbook* (2009) Keitha M. Bookera i Anne-Marie Thomas, *The Cambridge Companion to Science Fiction* (2003) by Edwarda Jamesa i Farah Mendlesohn, *Age of Wonders* (1984) Davida Hartwella oraz *Spór o SF: Antologia szkiców i esejów o science fiction* (1989) opracowana przez Ryszarda Handke, Lecha Jęczmyka i Barbarę Okólską, autorzy odnoszą się głównie do okresu, w którym Moorcock był redaktorem naczelnym czasopisma *New Worlds*, do jego roli w sporze w środowisku SF wywołanym zjawiskiem nowej fali lub do jego wkładu w dyskusję nad gatunkami literackimi. Celem tej dysertacji jest omówienie dorobku Michaela Moorcocka pod kątem licznych gatunków, w których tworzy oraz licznych odniesień dostrzegalnych w jego utworach. Praca nie ogranicza się do żadnego konkretnego okresu ani do konkretnych gatunków literackich i przedstawia rozwój twórczości Moorcocka od wcześniejszych

utworów z gatunku fantastyki literackiej i fantasy, do późniejszych tekstów należących do gatunków historii alternatywnej, utopii i powieści historycznej.